

Willem Lindeboom

Of je een emmer leeggooit

“Docenten en andere medewerkers in het onderwijs hebben in het afgelopen jaar enorme flexibiliteit, inzet en creativiteit getoond door onder wisselende omstandigheden het onderwijs steeds door te laten gaan”. Deze waarheid als een koe over onderwijs tijdens corona wordt van stal gehaald op pagina 2 van de Kamerbrief d.d. 17 februari 2021 over het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Als het aan het NPO ligt zal die flexibiliteit, inzet en creativiteit ook nog minstens de komende 2,5 jaar gevraagd blijven worden. Want met het NPO komt tot en met het kalenderjaar 2023 voor het hele onderwijs 8,5 miljard euro beschikbaar “om verdere vertraging en achterstanden te voorkomen en om opgelopen vertraging en achterstanden waar mogelijk zo snel mogelijk in te halen”. Dat is natuurlijk prachtig, maar het moet wel “vanaf nu” worden besteed. Hoe gaat het funderend onderwijs dat doen?

In de eerste plaats doordat de scholen vóór de zomervakantie 2021 “inzichtelijk maken welke leervertraging en -achterstanden de leerlingen (...) hebben opgelopen”. Een hachelijke onderneming omdat natuurlijk geen nulmeting is gemaakt toen corona een jaar geleden ook de scholen begon te raken. Maar het is wel voorwaarde voor het ontvangen van de middelen. Smokkelen met andere soorten achterstand mag niet. Het mag alleen gaan om “cognitieve, executieve en sociale achterstanden van leerlingen vanwege corona”.

Om die achterstanden weer in te halen zullen scholen hun eigen plannen moeten maken en maatregelen moeten nemen die passen bij de situatie van hun leerlingen. Daar krijgen ze middelen voor die ingezet worden voor “bewezen effectieve interventies”. Wat werkt en wat niet werkt moet vóór de zomervakantie van dit jaar in een “menukaart” worden gebracht, maar concreet noemt de Kamerbrief alvast: extra docenten en ondersteuning in de klas, bijles, huiswerkbegeleiding, zomerprogramma’s en weekendscholen. Dat moet dan leiden tot een schoolprogramma voor elke school in Nederland. Schoolteams hebben daar een belangrijke stem in en de medezeggenschapsraad moet er ook nog mee instemmen.

Scholen hoeven de uitvoering niet helemaal zelf te doen. Als partners worden genoemd (studenten van) lerarenop-

leidingen, een hele reeks andere externe partijen en gelukkig pas in de laatste plaats “(al dan niet commerciële) aanbieders van bijscholingsprogramma’s”. Feit blijft echter dat de scholen in enkele maanden tijd niet alleen het onderwijs als zodanig weer op stoom moeten krijgen (de basisscholen zijn pas enkele weken weer open, de scholen voor voortgezet onderwijs zelfs nog lang niet helemaal), maar ook moeten inventariseren hoe groot de achterstanden zijn en welke maatregelen ze gaan nemen om die weer in te lopen.

Het is niet de plek en het moment om te gaan zeuren over de aangekondigde middelen. Maar ik zou wel willen signaleren dat de Kamerbrief het eigenlijk alleen heeft over het hoe. Niet over het wat. Dat wiel mogen scholen zelf uitvinden. Maar het lijkt erop dat in grote lijnen al wel bekend is wat wel werkt en wat niet. Onderwijsonderzoekers Thijs Bol en Inge de Wolf hebben ervoor doorgeleerd. In de Volkskrant van 22 februari zijn ze duidelijk. Zomerscholen hebben maar “een klein effect”. Bijlessen na schooltijd hebben “nauwelijks zin”. Wat wel werkt is het bijspijkeren van leerlingen in kleine groepjes tijdens schooltijd en een verdubbeling van de lessen in taal en rekenen (ten koste van andere vakken).

Het is crisis en dat blijft het nog wel even. Zou het juist dan niet beter zijn om vooral de maatregelen van Bol en De Wolf te nemen, waarvan kennelijk al is aangetoond dat ze werken? In plaats van de komende maanden veel tijd te besteden aan het uitvinden van het wiel op duizenden verschillende plekken? Met alle te verwachten – en ook wel terecht – geklaag over daardoor oplopende werkdruk als resultaat. Dat zou heel jammer zijn, want de verwachtingen zijn hoog. Achtereenhalf miljard klinkt als veel (maar is toch maar ongeveer 7% van de jaarlijkse onderwijsbegroting van 45 miljard). Maar ouders melden zich nu al bij scholen met de mededeling dat hun kind niet hoeft te blijven zitten, want ze hebben gelezen dat de school een zak geld krijgt. Die kan dan toch prima gebruikt worden om hun kind even bij te spijkeren? Ze kennen nog wel een bureautje dat dat wil doen. Die commerciële partijen stonden echter achteraan in de rij. Dat zou zo moeten blijven.